

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Zeszyty Naukowe
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

PROBLEMY
ROLNICTWA
ŚWIATOWEGO

Tom 15 (XXX)

Zeszyt 3

Wydawnictwo SGGW
Warszawa 2015

Paweł Kraciński¹

Zakład Ekonomiki Ogrodnictwa,
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut
Badawczy, Warszawa

Handel zagraniczny jabłkami w UE w kontekście rosyjskiego embargo

The EU foreign trade of apples in the context of the Russian embargo

Synopsis. Celem artykułu było określenie wielkości i kierunków wymiany handlowej jabłkami w krajach Unii Europejskiej w kontekście rosyjskiego embargo. Eksport zewnętrzny jabłek w UE w latach 2004-2013 rósł, przede wszystkim dzięki wzrostowi eksportu polskich jabłek do Rosji. Import zewnętrzny UE obniżał się i realizowany był przede wszystkim z państw półkuli południowej. Badania wykazały, że Polska była głównym dostawcą jabłek na rosyjski rynek z blisko 75% udziałem w wolumenie unijnego eksportu. W wyniku embarga doszło do znacznego obniżenia polskich cen (22%) oraz wolumenu eksportu w stosunku do roku poprzedniego.

Słowa kluczowe: embargo, handel zagraniczny jabłkami

Abstract. The aim of the paper was to determine the quantity and directions of apple trade in the European Union, seen in the context of the Russian embargo. The key driver of the EU external apple trade in years 2004-2013, was growth in the export of Polish apples to Russia. The EU exports decreased and were mainly covered by the countries from the southern hemisphere. Studies showed Poland as a main apple supplier to the Russian market, was generating almost 75% of the EU apple export volume. The embargo resulted in significant drop of Polish prices (22%), as well as the volume of exports, in relation to the previous year.

Key words: Russian embargo, apple exports, Poland, EU, foreign trade

Wprowadzenie

Wymiana międzynarodowa jest ważnym elementem dla systemów ekonomicznych państw. Pozwala krajom posiadającym dogodnie możliwości produkcyjne sprzedać nadwyżki, a zakupić towary i usługi niedostępne na rynku wewnętrznym. Międzynarodowa wymiana handlowa gwarantuje stabilność gospodarek [Bożyk i in. 2008]. Sieć handlowych powiązań i zależności może zostać przerwana przez czynniki pozaekonomiczne, zwłaszcza w przypadku handlu z krajami niestabilnymi politycznie.

Światowy handel zagraniczny zdominowany był przez produkty przemysłowe. Jak wykazały badania Budnikowskiego [2006] udział handlu produktami przemysłowymi w międzynarodowej wymianie handlowej wzrósł z ponad 50% na początku lat 90. XX w. do ponad 75% w połowie dekady. W pierwszej dekadzie XXI w. dynamika wzrostu udziału wyrobów przemysłowych w wartości światowego handlu zmalała, głównie na rzecz handlu paliwami. Handel produktami rolno-spożywczymi zwiększał swoje obroty, ale jego udział

¹mgr, e-mail: pawel.kracinski@ierigz.waw.pl

pozostawał względnie stabilny (około 10%) [Rytko 2013]. Wymiana handlowa w UE następuje głównie między państwami członkowskimi. Jak wykazały badania Rytko [2013] import artykułów rolno-spożywczych od partnerów z organizacji stanowił ponad 70% wartości przywozu UE.

Jabłka są jednym z podstawowych owoców umiarkowanej strefy klimatycznej. Odgrywają znaczącą rolę tak w produkcji, konsumpcji jak i handlu zagranicznym produktami ogrodnictwa. Wymianie międzynarodowej podlegają głównie owoce deserowe. Handel jabłkami jako surowcem dla przemysłu owocowo-warzywnego, z którego produkuje się m.in. zagęszczane soki, odgrywa mniejszą rolę. Ma znaczenie w przygranicznych rejonach w sąsiadujących państwach. Handel jabłkami deserowymi z jesiennych zbiorów odbywa się do czerwca roku następnego. Takie rozłożenie podaży było możliwe dzięki rozwojowi przechowalnictwa. W Polsce istotnie wspomagany środkami z UE, który pozyskiwane były przez grupy producentów, przedsiębiorców oraz sadowników. Szacuje się, że Polska posiada możliwości długiego przechowywania w odpowiednich warunkach około 1 mln ton owoców [Nosecka 2012]. Nie oznacza to, że wzrost zbiorów w danym sezonie nie przekłada się na sytuację cenową. Jak wykazały badania Zareby [2014] wzrost podaży jest ujemnie skorelowany z ceną. Rynek jabłek deserowych nie jest jednolity. Występuje duża różnorodność produktowa – odmianowa. Na rynku jabłek deserowych nasila się konkurencja [Groot 2000]. Celem jest wypromowanie marki i zdobycie klienta.

Temat wymiany handlowej jest szczególnie istotny dla Polski i UE w obliczu rosyjskiego embarga jakie zostało wprowadzone w sierpniu ubiegłego roku. Objęło ono m.in. jabłka i wpłynęło na sytuację rynkową w UE.

Cel i zakres

Celem opracowania było określenie wielkości i kierunków wymiany handlowej jabłkami w krajach Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem pozycji Polski w obliczu rosyjskiego embargo.

W artykule autor wykorzystał dane na temat produkcji i handlu z baz danych Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat) oraz Ministerstwa Finansów RP. Autor przeprowadził również wywiady z polskimi producentami i eksporterami owoców. Okres badawczy obejmował lata 2004-2013. W celu określenia tendencji, w opracowaniu porównano średnie wartości z lat 2004-2006 i 2011-2013. Dane handlowe dla tego okresu pochodziły z Eurostatu. W celu oceny wpływu na polski rynek ograniczeń w handlu z Rosją autor posłużył się danymi handlowymi Ministerstwa Finansów za okres styczeń 2014 - luty 2015. Takie rozwiązanie podyktowane było dostępnością danych

W opracowaniu poddano analizie wielkość eksportu brutto i netto z krajów UE. Wyodrębniono sprzedaż na rynek wewnętrzny i zewnętrzny, w tym do Rosji. Pozwoliło to ustalić czy dany kraj był eksporterem czy reeksporterem na rynku wspólnotowym bądź zewnętrznym. Określono również wielkość unijnego importu jabłek. Zidentyfikowano największych unijnych importerów oraz zewnętrznych dostawców na wspólnotowy rynek.

W opracowaniu wykorzystano wskaźniki orientacji eksportowej obliczone jako stosunek eksportu do wielkości produkcji. Posłużono się wskaźnikami procentowymi oraz indeksami dynamiki.

Produkcja jabłek w krajach UE

W Unii Europejskiej wyprodukowano w latach 2011-2013 11,5 mln ton jabłek, co stanowiło 15% światowych zbiorów. Wielkość produkcji względem lat 2004-2006 obniżyła się o 6%. W tym samym czasie światowa produkcja wzrosła o blisko 30%. Największym światowym producentem są Chiny. Dynamika chińskich zbiorów przewyższała średnią, powodując systematyczny wzrost udziału tego kraju w światowej produkcji. Obecnie blisko połowa jabłek pochodzi z Chin. Największymi producentami jabłek w UE-28 są: Polska, Włochy, Francja i Niemcy, których średnie zbiory z lat 2011-2013 stanowiły 66% unijnej produkcji (tab. 1). Zgodnie z danymi Eurostat, średnie zbiory w Polsce za lata 2011-2013 osiągnęły 2,8 mln ton i były o 23% wyższe niż w latach 2004-2006. Polska jako jedyny kraj z grona znaczących unijnych producentów zwiększała produkcję. Udział Polski w unijnych zbiorach osiągnął 25%. Wielkość włoskiej produkcji była stabilna, a niemieckiej obniżyła się nieznacznie (5%) w stosunku do lat 2004-2006. We Francji systematycznie malały zbiory jabłek co doprowadziło do obniżenia produkcji o 24% względem początku okresu. Francuscy sadownicy stali się niekonkurencyjni wobec tańszych owoców z innych krajów.

Tabela 1. Najwięksi producenci jabłek UE w latach 2004-2006 oraz 2010-2013

Table 1. The largest apple producers in EU, in years 2004-2006 and 2010-2013

Kraje	2004-2006					2011-2013				
	Zbiory		Powierzchnia		Plon	Zbiory		Powierzchnia		Plon
	tys. ton	%	tys. ha	%	dt/ha	tys. ton	%	tys. ha	%	dt/ha
Łącznie UE	12 225,6	100,0	612,8	100,0	18,4	11 471,3	100,0	554,1	100,0	18,3
Polska	2 300,5	18,8	168,9	27,6	13,6	2 818,5	24,6	190,5	34,4	14,8
Włochy	2 153,1	17,6	57,3	9,3	37,6	2 206,5	19,2	55,6	10,0	39,6
Francja	2 175,4	17,8	57,0	9,3	38,2	1 659,9	14,5	40,8	7,4	40,7
Niemcy	939,6	7,7	32,4	5,3	29,0	891,5	7,8	31,6	5,7	28,2
Hiszpania	705,2	5,8	39,7	6,5	17,8	566,1	4,9	31,0	5,6	18,2
Rumunia	775,4	6,3	71,4	11,7	10,9	525,6	4,6	55,0	9,9	9,6
Węgry	582,7	4,8	41,5	6,8	14,0	498,6	4,3	31,6	5,7	15,9
Austria	481,9	3,9	7,2	1,2	67,9	464,5	4,0	7,6	1,4	60,9
Holandia	386,7	3,2	9,8	1,6	39,2	337,7	2,9	8,0	1,5	41,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Mniejsze znaczenie w produkcji jabłek (4-5% wolumenu) miały Hiszpania, Rumunia, Węgry oraz Austria. Zbiory pozostałych krajów nie przekraczały 3% produkcji całego ugrupowania.

Zbiory jabłek zależą od powierzchni sadów oraz osiąganych plonów. Wydajność sadów w EU-28 jest bardzo zróżnicowana. Są kraje, gdzie produkuje się jabłka w wysokotowarowych sadach, często nawadnianych oraz osłoniętych siatkami zabezpieczającymi przed uszkodzeniami mechanicznymi (grad). Najwyższe średnie plony w granicach 60-70 ton z hektara osiągane są według Eurostatu w Austrii. We Włoszech, Francji i Holandii średnia wydajność sadów oscyluje wokół 40 t/ha. Polskie plony w porównaniu do czołowych producentów są niskie (15 t/ha) i wynikają z dużej

różnorodności polskiego sadownictwa. Obok sadów intensywnych, produkujących jabłka deserowe funkcjonują również uprawy przemysłowe, których cały zbiór kierowany jest do przetwórstwa. Skutkiem tego około połowy polskich zbiorów jabłek trafia do przemysłu [Makosz 2015]. Dodatkowo w Polsce funkcjonują liczne przydomowe sady nieprodukujące na rynek. Średnie plony jabłek obliczane przez Główny Urząd Statystyczny czy Eurostat, są zaniżone w stosunku do plonów osiąganych przez sadowników np. rejonu grójecko-wareckiego czy sandomierskiego, gdzie koncentruje się intensywna produkcja jabłek deserowych. Z intensywnych polskich plantacji uzyskuje się 50 i więcej ton z hektara. Inaczej zorganizowana jest produkcja w wyspecjalizowanych w produkcji jabłek deserowych krajach UE. We Włoszech, mniej niż 20% zbiorów jabłek trafia do przerobu [Fresh Market 2014]. Są to jabłka gorszej jakości, odrzucone w procesie sortowania.

Areał polskich sadów jest rekordowy. Jedna trzecia unijnych upraw znajduje się w Polsce. W stosunku do lat 2004-2006 powierzchnia sadów wzrosła o 13% a zbiory o 23%, Świadczy to o rosnącej wydajności polskich upraw.

Eksport jabłek z UE

Eksport brutto jabłek z państw Unii Europejskiej osiągnął w latach 2010-2013 3,7 mln ton i był o 19% wyższy niż w latach 2004-2006, kiedy wynosił 3,1 mln ton (tab. 2). Wymiana między państwami członkowskimi stanowiła 61% wolumenu wobec niespełna 80% w latach 2004-2006. Spadek udziału wewnątrzspółnotowej wymiany spowodował dwukrotny wzrost sprzedaży owoców poza UE, przy jednoczesnym obniżeniu eksportu wewnętrznego o 6%. Spadająca konsumpcja jabłek w UE [Nosecka i in. 2012] uniemożliwiła zagospodarowanie produkcji po sprzyjających cenach w krajach członkowskich. Największymi eksporterami brutto z państw UE są Polska oraz Włochy, sprzedające łącznie około połowy unijnej produkcji kierowanej na eksport. Sprzedaż zagraniczna Polski podwoiła się (116%), a Włoch wzrosła o 35% w stosunku do początku okresu. Wielkość eksportu jabłek z Francji była względnie stabilna, ale udział w wolumenie unijnego eksportu obniżył się z 21% w latach 2004-2006 do 17% w latach 2010-2013. Znacząco (33-31%) obniżył się wolumen sprzedaży zagranicznej z Holandii oraz Belgii. Eksport Niemiec oraz Austrii to reeksport owoców kupowanych we Włoszech i kierowanych na inne rynki europejskie. Kraje te są dużymi importerami netto jabłek.

Unia Europejska przekształciła się z importera netto jakim była w latach 2004-2006 w eksportera netto (tab. 3). Wielkość unijnego eksportu netto wzrosła 4-krotnie i osiągnęła w latach 2011-2013 blisko 700 tys. ton. Wskaźnik orientacji eksportowej liczony jako stosunek eksportu netto do wielkości zbiorów wyniósł w latach 2011-2013 6%. Największymi eksporterami netto jabłek w UE-28 były Włochy i Polska. Wolumen eksportu netto tych państw w latach 2011-2013 przekroczył 850 tys. ton rocznie. Francuski eksport netto obniżył się (o 9%), ale nadal kraj ten eksportuje ponad 400 tys. ton jabłek rocznie.

Najbardziej ukierunkowaną na eksport produkcje mają Włochy, gdyż blisko 40% zbiorów przeznaczanych było do sprzedaży zagranicznej. Ustępowała im Polska z 30% przeznaczanymi do wywozu. W obu państwach orientacja eksportowa rosła. W stosunku do lat 2004-2006 wskaźnik eksportu netto do produkcji wzrósł o ponad 10%. Proeksportowy charakter ma również produkcja Francji oraz Belgii. Jedna czwarta zbiorów tych państw była w latach 2011-2013 eksportowana.

Tabela 2. Najwięksi eksporterzy brutto jabłek w UE w latach 2004-2006 oraz 2010-2013

Table 2. The largest apple gross exporter in the EU, in years 2004-2006 and 2010-2013

Kraje	2004-2006		2010-2013		
	tys. ton	%	tys. ton	%	Dynamika
Łącznie UE	3090,9	100,0	3 686,8	100,0	119
Polska	420,5	13,6	907,5	24,6	216
Włochy	665,2	21,5	899,0	24,4	135
Francja	661,1	21,4	633,0	17,2	96
Holandia	431,8	14,0	299,9	8,1	69
Belgia	328,9	10,6	216,7	5,9	66
Hiszpania	124,7	4,0	134,0	3,6	107
Niemcy	100,4	3,2	113,7	3,1	113
Austria	68,7	2,2	103,7	2,8	151

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Przekształcenie UE w eksportera netto jabłek nastąpiło dzięki dynamicznemu wzrostowi wywozu owoców poza ugrupowanie. W stosunku do lat 2004-2006 miał miejsce blisko 6-krotny wzrost sprzedaży poza ugrupowanie (tab. 4). Największym dostawcą na rynki zewnętrzne była Polska, której eksport osiągnął niespełna 750 tys. ton. Eksport Polski przekraczał ponad trzykrotnie wolumen sprzedaży Włoch oraz 4,5-krotnie Francji. Najszybciej w stosunku do lat 2004-2006 wzrósł eksport włoski (4,5-krotnie), a w mniejszym stopniu polski (3-krotnie) oraz francuski (2-krotnie).

Tabela 3. Najwięksi eksporterzy netto jabłek w UE w latach 2004-2006 oraz 2010-2013

Table 3. The largest apple net exporters in the EU, in years 2004-2006 and 2010-2013

Kraje	2004-2006		2010-2013		
	tys. ton	ws. orientacji*	tys. ton	ws. orientacji*	Dynamika
Łącznie UE	-176,2	-1,4	696,1	6,1	595,0
Włochy	604,5	28,1	858,7	38,9	142,0
Polska	402,4	17,5	854,4	30,3	212,3
Francja	475,1	21,8	431,2	26,0	90,8
Belgia	108,2	31,3	56,5	25,0	52,2
Grecja	12,0	4,4	28,8	11,5	240,8
Słowenia	13,4	11,0	13,2	15,7	99,2
Litwa	-8,4	-10,9	6,6	10,7	278,5

* Wskaźnik orientacji eksportowej netto.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Tabela 4. Najwięksi eksporterzy zewnętrzni jabłek w UE w latach 2004-2006 oraz 2010-2013

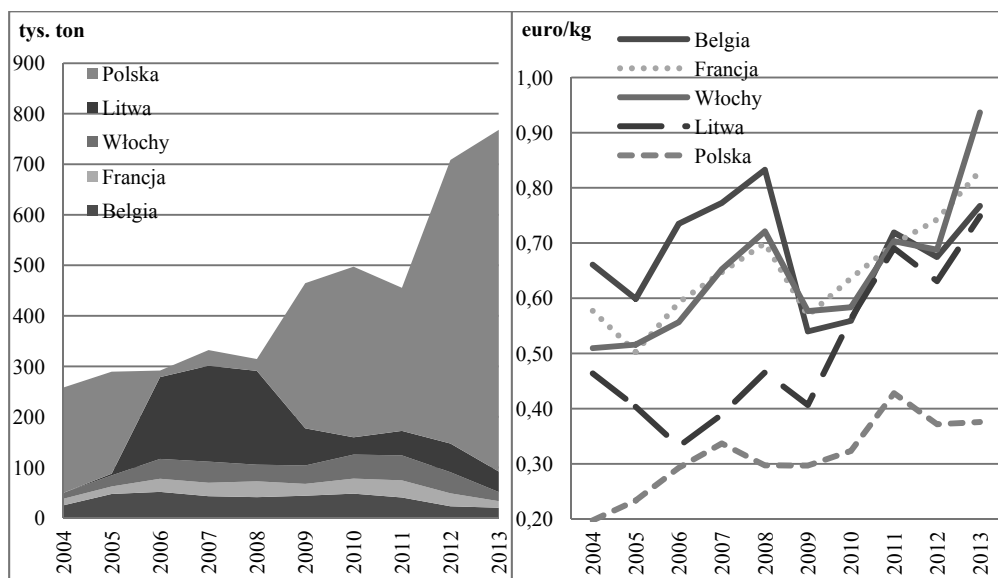
Table 4. The biggest external apple exporters in the EU, in years 2004-2006 and 2010-2013

Kraje	2004-2006		2011-2013		
	tys. ton	ws. orientacji	tys. ton	ws. orientacji	Dynamika
Łącznie UE	-215,9	-1,8	839,5	7,3	588,8
Polska	241,2	10,5	745,0	26,4	308,8
Włochy	51,9	2,4	232,8	10,6	448,7
Francja	80,5	3,7	167,7	10,1	208,3
Litwa	55,6	72,5	54,6	71,3	98,3
Grecja	19,0	7,0	32,3	12,9	169,6
Hiszpania	-33,6	-4,8	14,2	2,5	242,3
Słowenia	5,9	4,9	10,0	11,9	168,2

* Wskaźnik orientacji eksportowej netto jabłek kierowanych na rynki zewnętrzne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Najistotniejszy dla przyjętego celu artykułu jest unijny eksport kierowany do Rosji. W analizowanym okresie wzrósł on ponad dwukrotnie do 840 tys. ton w latach 2011-2013. Z danych Eurostat wynika, że głównym dostawcą jabłek do tego kraju była Polska. W latach 2011-2013 73% unijnego wolumenu eksportu pochodziło z Polski. Udział Polski w rosyjskim imporcie przekraczał 32% [Kraciński 2014]. Tylko w latach 2005-2008 eksport z Polski był niski, gdyż obowiązywało embargo na dostawy owoców i warzyw w kraju. W okresie embargo, handel z Rosją realizowany był m.in. przez Litwę. Kraj ten w latach 2005-2008 stał się reeksporterem polskich jabłek do Rosji. Wskaźnik orientacji eksportowej brutto Litwy wynosił w 2004 2%. W czasie obowiązywania embargo wzrósł gwałtownie osiągając nawet 500% w 2007 roku. Po okresie zakazu wymiany handlowej z Rosją nie powrócił do pierwotnych wartości, gdyż oscyluje w granicach około 100% co oznacza, że Litwini eksportują tyle ile produkują. Co więcej ceny eksportu litewskich owoców rosły, dorównując tym sprzedawanym przez Włochy Francje i Belgię. Polskie owoce były najbardziej konkurencyjne cenowo. Jabłka sprzedawane z krajów UE-15 były nawet dwukrotnie droższe (rys.1). Analizując ceny pamiętać należy, że zależą od odmiany, sposobu przygotowania (konfekcjonowanie, pakowanie) oraz jakości owoców. W polskich sadach dominuje odmiana Idared. Powierzchnia sadów tej odmiany w 2012 roku zgodnie z danymi GUS stanowiła 20% ogółu. Odmiany Jonagold/Jonagored oraz Szampion zajmowały po około 10% powierzchni sadów, a Gloster i Ligol 5%. W krajach UE, dominującymi odmianami według stanu z 2006 roku były Golden Delicious (30%) oraz Gala i Jonagored [Pizło 2012]. Odmiany te są wyżej cenione na rynku unijnym i poza nim, a co za tym idzie można za nie uzyskać wyższą cenę. W Polsce rosła dynamicznie powierzchnia sadów z odmianami Golden Delicious oraz Gala, ale zgodnie z danymi GUS z 2012 roku nie przekroczyła łącznie 7%.

Rys. 1. Eksport jabłek do Rosji z UE-28 w latach 2004-2013

Fig. 1. The EU-28 apple export to Russia in years 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Rozpatrując zagadnienie wymiany towarowej z Rosją pamiętać należy, iż jest ona w Unii Celnej z Białorusią i Kazachstanem. Skutkuje to ułatwionym przepływem towarów między tymi krajami. Białoruś i Kazachstan nie wprowadziły embarga na dostawy z UE. Na Białoruś wyeksportowano w latach 2011-2013 243, a do Kazachstanu 76 tys. ton. jabłek. Sprzedaż na Białoruś wzrosła względem lat 2004-2006 ponad 2,5- krotnie, a do Kazachstanu 46- krotnie. Największe ilości owoców eksportowała Polska. Jej udział osiągnął blisko 50% unijnego wolumenu eksportu jabłek kierowanego do tych krajów.

Europejski import jabłek

Import jabłek w UE-28 obniżył się względem lat 2004-2006 o 8% (tab. 5). Stało się tak, ponieważ spadł o 35% względem lat 2004-2006 wolumen import z poza ugrupowania. Import z państw zewnętrznych w strukturze unijnego przywozu wyniósł w latach 2011-2013 20% wobec 28% w latach 2004-2006. Najwięcej importowała Wielka Brytania oraz Holandia. W latach 2011-2013 przywóz tych państw wyniósł odpowiednio 191 i 170 tys. ton i był niższy o około 30% od tego z lat 2004-2006. Belgijski import z poza wspólnoty obniżył się najbardziej względem początku okresu, bo o 70% i wyniósł w latach 2011-2013 32 tys. ton. Niewiele mniej importowała Hiszpania, Niemcy oraz Francja.

Głównymi zewnętrznymi dostawcami jabłek do UE-28 są państwa półkuli południowej (rys. 2). Największe znaczenie ma import z Chile, Nowej Zelandii oraz RPA. Z tych krajów pochodziło ponad 70% wolumenu importu zewnętrznego UE w latach 2011-2013. Importowane jabłka są uzupełnieniem i urozmaiceniem oferty europejskiej w okresie

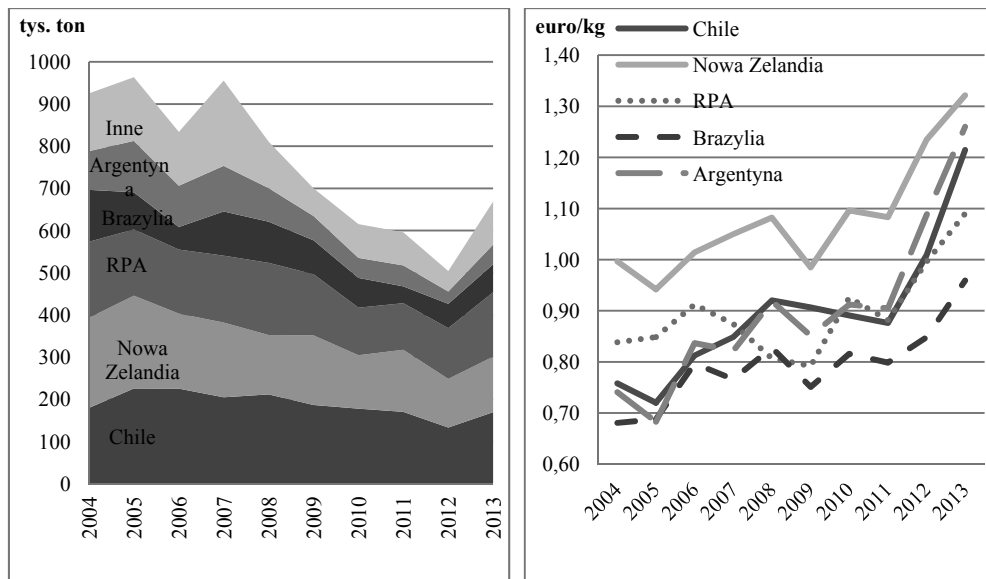
obniżonej podaży. Średnie ceny importu zewnętrznego wzrosły z 0,82 euro/kg w latach 2004-2006 do 1,02 euro/kg w latach 2011-2013. W tym czasie import wewnętrzny podrozał zaledwie o 0,11 euro/kg do 0,68 w latach 2011-2013.

Tabela 5. Import brutto oraz import z rynków zewnętrznych w UE w latach 2004-2006 oraz 2010-2013

Table 5. The gross import and import from external markets in the EU in years 2004-2006 and 2010-2013

Kraje	Import brutto			Kraje	Import brutto z krajów zewnętrznych		
	2004-2006	2011-2013	Dynamika		2004-2006	2011-2013	Dynamika
	tys. ton	tys. ton			tys. ton	tys. ton	
Łącznie UE	3 267,1	2 990,6	92	EU-28	907,7	589,6	65
Niemcy	808,0	664,0	82	Wielka Brytania	259,6	190,5	73
Wielka Brytania	527,9	473,6	90	Holandia	241,5	170,3	71
Holandia	386,4	317,8	82	Belgia	109,9	32,0	29
Hiszpania	233,4	243,3	104	Hiszpania	71,0	30,2	43
Francja	186,0	201,8	109	Niemcy	28,2	24,3	86
Belgia	220,7	160,2	73	Francja	36,5	24,2	66
Austria	87,4	109,6	125	Szwecja	26,0	17,4	67
Szwecja	108,7	93,6	86	Węgry	0,5	15,0	3 119

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Rys. 5. Import brutto UE z krajów zewnętrznych w latach 2004-2006 oraz 2010-2013

Fig. 5. The gross import from the countries outside the EU in years 2004-2006 and 2010-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Podsumowanie i wnioski

Wielkość produkcji jabłek w UE zmniejsza się, podczas gdy na świecie rośnie. Wśród dużych unijnych producentów tylko Polska zwiększała zbiory. Eksport jabłek w Unii Europejskiej rósł głównie na rynki zewnętrzne. Największym dostawcą jabłek z państw UE na rosyjski rynek była Polska. Większość, bo trzy czwarte wolumenu sprzedaży z lat 2011-2013 pochodziło z naszego kraju. Unia realizowała również sprzedaż do państw będących w unii celnej z Federacją Rosyjską- Białorusi i Kazachstanu. Udział Polski w sprzedaży do tych krajów oscylował około 50%. Unijny import jabłek z krajów poza wspólnotowych obniżył się, ale jego wolumen w latach 2011-2013 stanowił aż 70% tego wysyłanego przez kraje UE do Rosji. Ceny importu zewnętrznego są znacznie wyższe w porównaniu z cenami importu wewnętrznego co wraz z dużą i rozłożoną w roku podażą na rynku europejskim sprzyja obniżaniu wolumenu importu. Dane handlowe Ministerstwa Finansów za okres od wprowadzenie embarga do lutego 2015 roku uwidaczniają obniżkę cen eksportowych jabłek. Spadła ona o 27% w stosunku do analogicznego okresu rok wcześniej oraz o 28% w stosunku do średniej trzyletniej. Wolumen eksportu obniżył się o w tym czasie o 100 tys. ton przy czym miały miejsce interwencje rynkowe polegające na wycofaniu jabłek z obrotu.

W przekonaniu autora konsekwencje embarga odczuwalne będą w całej Europie, ale z racji wielkości sprzedaży najbardziej w Polsce. Znacznie mniejsze trudności powinny wystąpić we Włoszech, Francji i Belgii. Na przykładzie Litwy i embarga z lat 2005-2008 widać, że przeszkody swobodnej wymianie powodują długotrwałe konsekwencje. Firmy z krajów realizujących reeksport nawiązują trwałe kontakty handlowe, które nie kończą się wraz z zniesieniem zakazu. Część powiązań biznesowych pozostaje i przyczynia się do zwiększenia ilości pośredników między producentem, a finalnym odbiorcą, co wpływa na obniżenie ceny zakupu u producenta, a podwyższenie u konsumenta.

Skoncentrowanie na rosyjskim rynku polskiego eksportu blokowało pozytywne zmiany jakościowe jeśli chodzi o asortyment odmianowy owoców oraz jakość produktu. Sadownicy działali ekonomicznie. Mając do wyboru trudniejsze w produkcji i mniej plenne odmiany pozostawali przy odmianach (głównie Idared), znajdujących odbiorców w Rosji. Eksperti wskazują na potrzebę zmian odmianowych w kierunku jabłek jednokolorowych, postrzeganych jako atrakcyjniejsze dla nabywców zagranicznych. W przekonaniu autora nie da się bezpośrednio przenieść odmian z innych krajów do Polski. Występują bariery naturalne. Mamy inny klimat, glebę oraz stosunki wodne. Producenci, wskazują często, na problemy w uprawie odmian popularnych w Europie zachodniej. Należą do nich łatwiejsze przemarzanie, mniejsza odporność na choroby czy przerastanie owoców. W przekonaniu autora, dalszy postęp w polskim sadownictwie zależeć będzie od innowacji tj. wprowadzania nowych odmian, wychodowanych bądź przystosowanych do polskich warunków. Największą rolę mogą odegrać tu ośrodki prowadzące hodowle twórczą. Dywersyfikacja rynków zbytu w kierunku Europy zachodniej ma w przekonaniu autora szanse powodzenia w przypadku zastosowania warunku koniecznego jakim jest zmieniona asortymentu produkcji. Istotna będzie również dalsza koncentracja podaży.

Pamiętać należy, że kontakty handlowe mają charakter dwustronny i nie tylko europejska i polska strona ponoszą konsekwencje embarga. Nawet jeśli rosyjska strategia będzie zakładała samowystarczalność bądź import z innych rejonów to wprowadzenie jej w życie trwać będzie kilka lat. Chodź dane handlowe wskazują na obniżenie wolumenu

polskiego eksportu, oraz w większym stopniu cen to sprzedaż zagraniczna była realizowana. Nadal dominują rynki „wschodnie”.

Literatura

- Bożyk P. [2008]: Międzynarodowe stosunki ekonomiczne. PWE. Warszawa, s. 17.
- Budnikowski A. [2006]: Międzynarodowe stosunki gospodarcze. PWE. Warszawa, s. 21.
- Groot M.J. [2000]: Economics of apple production systems with minimal input of chemicals. ISHS, Acta Hort. s. 536.
- Kraciński P. [2014] Eksport produktów ogrodnichych oraz ich przetworów do Rosji i jego udział w rosyjskim imporcie w latach 2001-2012. *Zeszyty Naukowe SGGW Problemy Rolnictwa Światowego Tom 14 zeszyt 2 s.107-117.*
- Makosz E. [2015]: Wykład inauguracyjny podczas Sadowniczego Forum Ekonomicznego odbywającego się w ramach Targów Sadownictwa i Warzywnictwa 20 lutego 2015 r Warszawa.
- Nosecka B., Bugała A., Paszko D., Zaremba Ł, 2012: *Sytuacja na światowym rynku wybranych produktów ogrodnichych i jej wpływ na polski rynek ogrodnichych*, IERiGŻ-PIB, Warszawa s.10-13.
- Pizło W. [2011]: Status and development trends of Polish horticultural during 1999-2009, *Annals of The Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists*, vol. XIII, no 6, s. 185.
- Rytko A. [2013]: Znaczenie ugrupowań integracyjnych w handlu rolno-spożywczym. *Zeszyty Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. Tom XV. Zeszyt 4. s. 356.*
- Zaremba Ł. [2014]: Wahania sezonowe cen na polskim rynku jabłek. *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2014 Tom XVI zeszyt 4 s.346-350.*
- Fresh Market.pl Home [2015]: Jedna piąta unijnych jabłek jest z Włoch, dostęp: kwiecień 2015.
- Główny Urząd Statystyczny Home [2015]: Produkcja Ogrodnicza. Badanie sadów w 2012 roku., dostęp: kwiecień 2015.